

Integrace cizinců v České republice

České předsednictví
v Radě EU

Integrace cizinců – stručný historický vývoj

1989 – Zásadní změna společenského systému v České republice a otevření hranic vedoucí k větším a diverzifikovanějším migračním tokům

90. léta 20. století – integrace cizinců záležitostí Ministerstva vnitra

1999 – integrace cizinců se stává součástí vládní politiky (na základě usnesení vlády ČR ze dne 7. července 1999 č. 689)

Ustavení 15 základních „*Zásad Koncepce integrace cizinců na území České republiky*“, důraz kladen na sociální aspekt integrace cizinců

1. leden 2004 – odpovědnost za realizaci a koordinaci Koncepce integrace cizinců byla převedena z Ministerstva vnitra (MV) na Ministerstvo práce a sociálních věcí (MPSV)

2002 – založení oddělení integrace cizinců na MPSV

2003 – založení odboru migrace a integrace cizinců MPSV

1. srpen 2008 – odpovědnost za realizaci a koordinaci Koncepce integrace cizinců byla převedena zpět z MPSV na MV; sloučení oddělení integrace cizinců s oddělením migrace MPSV

Státní integrační program

Jedná se o program v gesci Ministerstva vnitra, který je určen pro azylanty, a to od roku 1999.

V rámci programu:

- Nestátní neziskové organizace poskytují azylantům zdarma kurzy českého jazyka a ve spolupráci s Ministerstvem školství, tělovýchovy a mládeže vytváří výukové materiály.
- Stát poskytuje pomoc azylantům při hledání ubytování.
- Individuální akční plán: asistence úřadů práce při vstupu azylantů na trh práce.

I. Integrační mainstreaming

MPSV uplatňuje v rámci své věcné působnosti integrační mainstreaming, tzn. při vytváření jednotlivých resortních politik, právních předpisů a opatření zohledňuje jejich případný dopad na oblast integrace cizinců. V roce 2007 se jednalo zejména o novelu zákona č. 117/1995 Sb., o státní sociální podpoře ve znění pozdějších předpisů a zákona č. 111/2006 Sb., o pomoci v hmotné nouzi, které jsou součástí zákona č. 379/2007 Sb., dále o návrh zákona o rovném zacházení a právních prostředcích ochrany před diskriminací, návrh věcného záměru zákona o státním občanství ČR a zákon č. 108/2006 Sb., o sociálních službách. V roce 2008 se jednalo především o novelu zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti (zákon č. 306/2008 Sb.).

II. Zjednodušení administrativní náročnosti zaměstnávání cizinců

- **Systém tvorby a pravidelné aktualizace místních seznamů dlouhodobě neobsaditelných pracovních míst, respektive profesí**

Od 1. ledna 2009 v rámci tzv. zelených karet je volné pracovní místo uveřejněné úřadem práce po určitou dobu neobsazené (minimálně 1 měsíc) automaticky považováno za místo, na které lze vydat zelenou kartu. Obdobně tomu je u míst, které ministerstvo průmyslu a obchodu označí jako místo vhodné pro klíčový personál.

- **Prodloužení platnosti povolení k zaměstnání**

Přijetím novely zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti (zákon č. 306/2008 Sb.) s účinností od 1.1.2009 je umožněno vydávání povolení k zaměstnání, resp. prodloužení jeho platnosti, až na dobu dvou let (stávající úprava umožňuje vydání povolení maximálně na dobu 1 roku).

- **Zjednodušení právní úpravy udělování povolení k získávání zaměstnanců ze zahraničí, případně povolení k zaměstnávání**

Kromě výše uvedeného umožnění délky povolení k zaměstnání na dobu až 2 let, na základě novely zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti (zákon č. 306/2008 Sb.) není k žádosti o povolení k zaměstnání již nadále vyžadováno **lékařské potvrzení** o zdravotním stavu cizince. Dále tato novela zjednodušuje zaměstnávání cizinců-absolventů středních nebo vysokých škol v České republice, kteří nepotřebují povolení k zaměstnání. Novela obsahuje též určitá zjednodušení ohledně

režimu vysílání cizinců- zaměstnanců k výkonu práce mimo místo výkonu práce uvedeného v povolení k zaměstnání.

Byla také řešena otázka **uvolnění přístupu na český trh práce cizincům, kteří studují na českých školách**. Výsledná podoba nového ustanovení je opět obsahem novely zákona č. 435/2004 Sb., o zaměstnanosti. Podle něj nově u cizinců, kteří se na území ČR soustavně připravují na budoucí povolání, nebude vyžadováno povolení k zaměstnání cizince.

Dále za účelem zjednodušení zaměstnávání cizinců byl uvedenou novelou zrušen **institut povolení k získávání zaměstnanců ze zahraničí**, čímž se výrazně snižuje administrativní zátěž zaměstnavatelů cizinců.

Došlo též ke změně zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky, která cizincům, jejichž zaměstnání skončí bez jejich zavinění před uplynutím platnosti povolení k zaměstnání, umožňuje při splnění stanovených podmínek setrvat na území ČR a využít **ochrannou dobu (60 dní) ke hledání nového zaměstnání**. Cizincům, kteří na území České republiky po určitou dobu pracovali¹⁾ a nikoliv vlastní vinou ztratili zaměstnání, je platnost povolení k dlouhodobému pobytu za účelem zaměstnání zrušena pouze tehdy, pokud jim ve lhůtě do 60 dnů ode dne následujícího po skončení pracovního poměru není vydáno nové povolení k zaměstnání.

Vzhledem k tomu, že cizinci po ztrátě zaměstnání nebudou naplňovat zákonné podmínky nároku na čerpání zdravotní péče v České republice z titulu své účasti na veřejném zdravotním pojištění, budou muset na dobu trvání tzv. ochranné lhůty uzavřít komerční zdravotní pojištění. V případě, že cizinec takové pojištění nesjedná, nebude zajištěna úhrada nákladů případné zdravotní péče a taková skutečnost může být důvodem pro zahájení řízení o zrušení platnosti povolení k dlouhodobému pobytu cizince na území České republiky, a to i v době tzv. ochranné lhůty.

V návaznosti na zavedení institutu ochranné lhůty je stanovena povinnost zaměstnavatele sdělovat úřadu práce důvody ukončení pracovního poměru, pokud ke ztrátě zaměstnání nedošlo vlastní vinou cizince.

¹⁾ Tj. pokud cizinec ke dni skončení pracovního poměru na území pobýval za účelem zaměstnání: a) po dobu alespoň 1 roku, pokud tato doba bezprostředně předcházela skončení pracovního poměru, nebo b) po dobu kratší než 1 rok, pokud ke dni skončení pracovního poměru na území pobýval nepřetržitě po dobu 3 let; do doby nepřetržitého pobytu se pro tyto případy započítává doba pobytu na vízum k pobytu nad 90 dnů a na povolení k dlouhodobému pobytu.

III. Mezinárodní kontext a zapojení do mezinárodních institucí

Zástupci MPSV se účastní zasedání expertní pracovní skupiny při Evropské komisi **Národní kontaktní místa pro integraci cizinců** (National Contact Points on Integration) a též technických seminářů této skupiny. Dále se zástupci MPSV podílejí na činnosti expertních výborů Rady Evropy. Zástupci MPSV rovněž spolupracují s MV ČR při zajišťování stanovisek a účasti zástupců v rámci Strategického výboru pro imigraci, hranice a azyl (SCIFA) a pracovní skupiny Migrace a vyhoštění (Migration and Expulsion) Rady EU.

Za podpory MPSV a MV vznikl **Asistenční systém zaměstnávání občanů Ukrajiny v ČR**. Asistenční centra poskytují poradenství o možnostech legálního zaměstnání pro ukrajinské migranty v ČR, přispívají ke zvýšení informovanosti o rizicích spojených s nelegálním zaměstnáváním mezi českými zaměstnavateli i občany Ukrajiny směřujícími či již pobývajícími na území ČR. Rovněž poskytují asistenci potenciálním pracovním migrantům v kontaktu s potenciálními zaměstnavateli, zastupitelským úřadem ČR a dalšími subjekty při výjezdu za prací do ČR tak, aby byly omezeny případy zneužití těchto osob subjekty stojícími mimo zákonný rámec.

IV. Informační zdroje k integraci cizinců a pro cizince

<http://www.cizinci.cz>: tyto internetové stránky provozuje MPSV od roku 2004*. Slouží jako zdroj informací pro úředníky státní správy a samosprávy, nevládní neziskové organizace, akademickou obec a i samotné cizince či veřejnost. V sekci „Informační materiály a příručky“ byl uveřejněn *Přehled nestátních neziskových organizací poskytujících poradenství cizincům*.

*) Od převodu koordinace realizace Konceptu integrace cizinců se na obsahu internetových stránek podílí, jak MPSV, tak MV.

Na těchto stránkách je připojen i přímý odkaz na **stránky Portálu veřejné správy ČR** <http://portal.gov.cz>, kde vzhledem k identifikované nutnosti zajistit dostatek státních správou garantovaných informací pro občany třetích zemí byla během roku 2007 sekce „Cizinec“ přepracována tak, aby efektivně naplňovala tento účel.

Vybrané stěžejní informace ohledně integrace cizinců jsou taktéž umístovány na oficiálních webových stránkách MPSV <http://www.mpsv.cz> v sekci *Integrace cizinců*.

V průběhu roku 2007 připravilo MPSV druhé vydání příručky Informační publikace pro cizince v ČR.

V roce 2007 MPSV dále publikovalo a v roce 2008 aktualizovalo informační materiál **Informace pro cizince s trvalým pobytem v ČR**, jehož cílem je podat cizincům přehlednou formou základní stručné informace ohledně práv a povinností, které jim plynou ze získání statusu trvalého pobytu na území ČR. Publikace je určena cizincům pocházejícím ze zemí mimo členské státy Evropské unie, kterým byl udělen trvalý pobyt. Součástí informačního materiálu je i adresář nestátních neziskových organizací poskytujících poradenství cizincům v členění dle jednotlivých krajů.

Poskytování informací ohledně vstupu cizinců na český trh práce ze strany úřadů práce je na celostátní úrovni realizováno především prostřednictvím integrovaného portálu MPSV na webových stránkách <http://portal.mpsv.cz> v sekci *Zahraniční zaměstnanost*, kde jsou informace k dispozici ve více jazykových mutacích. Úřadům práce jsou průběžně poskytovány též informační materiály – byl vydán leták „*Zaměstnání cizinců v ČR*“, dále je připravováno vícejazyčné vydání letáků „*Důležité tiskopisy pro zaměstnávání cizinců*“ a „*Chcete znát více o zaměstnávání cizinců na území ČR?*“ a leták „*Zaměstnávání cizinců v ČR*“ s aktualizovanými informacemi.

V. Zvyšování znalosti českého jazyka cizinců

MPSV v roce 2006 a v průběhu roku 2007 intenzivně spolupracovalo s MŠMT a s MV na nastavení podmínek k výuce a zkouškám z českého jazyka. Podle zákona č. 326/1999 Sb., o pobytu cizinců na území České republiky, je cizinec od 1. ledna 2009 povinen k žádosti o povolení k trvalému pobytu předložit i osvědčení o vykonání zkoušky z českého jazyka.

VI. Podpora výzkumné činnosti v oblasti integrace cizinců

- V rámci fondu na podporu integrace cizinců ze třetích zemí (INTI) realizuje Výzkumný ústav práce a sociálních věcí (VÚPSV) ve spolupráci s Etnologickým ústavem Akademie Věd ČR výzkumný projekt „*INTERFACE-Immigrants and National integration strategies: developing a Trans-European Framework for Analysing Cultural and Employment-related integration*“.
- Dále VÚPSV ve spolupráci s Fakultou sociálních studií Masarykovy Univerzity v Brně realizuje projekt „*Migrující osoby v České republice - postavení na trhu práce a sociální integrace*“ – termín ukončení je stanoven na červen 2010.
- V srpnu 2008 byl dokončen výzkum „*Efektivita služeb poskytovaných nestátními neziskovými organizacemi v oblasti integrace cizinců*“, který je financován z veřejných prostředků na podporu výzkumu a vývoje.
- V prosinci 2007 byl ukončen tříletý výzkumný projekt, který řeší v rámci programu „*Moderní společnost a její proměny*“ Univerzita Karlova, s názvem „*Mezinárodní migrace a nelegální pracovní aktivity migrantů v Česku v širším evropském kontextu*“.
- V září 2007 byl ukončen „*Výzkum záměru cizinců ze třetích zemí, kteří přijíždějí do ČR pracovat na základě povolení k zaměstnání, usadit se dlouhodoběji, či trvale v ČR*“.
- MPSV z prostředků Evropského sociálního fondu a státního rozpočtu ČR realizovalo v rozmezí konce roku 2006 a poloviny roku 2007 kvalitativní a kvantitativní výzkum „*Analýza přístupu žen imigrantek a mužů imigrantů ke vzdělávání a na trh práce v ČR*“.
- Počátkem roku 2007 byl dokončen projekt výzkumu „*Přístup zaměstnavatelů k cizincům zaměstnaným v ČR (diversity management)*“.

VII. Podpora nestátních neziskových organizací

MPSV podporuje zapojení nestátních neziskových organizací do procesu integrace cizinců. Na stránkách MPSV www.cizinci.cz, je umístěna průběžně aktualizovaná sekce „*Finanční zdroje*“, která podává přehled základních zdrojů financování a stává se tak prostřednictvím odkazů přehledným rozcestníkem informací o prostředcích státního rozpočtu a zdrojů EU na integraci cizinců. V odkazech na stránky <http://www.esfcr.cz/>

a <http://www.equalcr.cz/> jsou také uvedeny možnosti zapojení do spolupráce v podobě nástroje Národní tematické sítě F – integrace na trhu práce pro cizince. Možnost nestátních neziskových organizací zapojit se do mezinárodních projektů byla podporována především prostřednictvím programu IS EQUAL, v rámci něhož byla vytvářena mezinárodní partnerství. Pro období 2007-2013 byl tento princip mezinárodní spolupráce a vytváření mezinárodních partnerství přenesen do Operačního programu Lidské zdroje a zaměstnanost (OP LZZ).

MPSV bylo v rámci Programu Iniciativy Společenství EQUAL zapojeno do rozvojového partnerství HELIX a HEDERA - *Work in Prague a Work in Czech*. Cílem těchto projektů byla především systémová podpora pracovního uplatnění azylantů a cizinců dlouhodobě žijících v Praze, respektive v České republice – vyvinutí a vyzkoušení koncepce takovéto podpory.

VIII. Financování projektů v oblasti integrace cizinců z fondů EU

Přehled projektů v oblasti integrace cizinců z Evropského sociálního fondu (ESF) je vytvořen na stránkách www.cizinci.cz v sekci „*Projekty NNO*“. V období 2007-2013 bude oblast integrace cizinců v rámci OP LZZ podporována především v rámci prioritní osy 3. Sociální integrace a rovné příležitosti. Nestátní neziskové organizace zde budou jedním z oprávněných žadatelů.

Do financování projektů nestátních neziskových organizací z ESF podporujících integraci cizinců je MPSV zapojeno také prostřednictvím Sekce politiky zaměstnanosti a trhu práce, který je v implementační struktuře konečným příjemcem u opatření 2.1 Operačního programu Rozvoj lidských zdrojů (2004-2006), resp. jeho části týkající se zaměstnanosti, a prostřednictvím odboru sociálních služeb, který je konečným příjemcem pro Opatření 2.1, část sociálních služeb (*Integrace cizinců a specifických skupin obyvatelstva ohrožených sociální exkluzí*).

MV ve spolupráci s MPSV v roce 2007 vypracovalo víceletý a roční **plán Fondu pro začleňování občanů třetích zemí 2007-2013**. Očekává se, že spolu s ESF bude tento fond jedním z klíčových zdrojů pro financování integrace cizinců v ČR.

IX. Financování projektů v oblasti integrace cizinců – výběrové dotační řízení MPSV

MPSV vypsal pro rok 2008 **výběrové dotační řízení v oblasti podpory integrace cizinců** na poskytnutí dotace ze státního rozpočtu pro nestátní neziskové subjekty, které vykonávají veřejně prospěšnou činnost v oblasti integrace cizinců. Podpora byla v rámci tohoto programu cílena na podporu těchto aktivit:

1. *podpora aktivit směřujících k prohloubení znalosti českého jazyka a aktivit směřujících k usnadnění vstupu na trh práce* – např. kurzy českého jazyka, úvodní kurzy socio-kulturní orientace ve společnosti, např. nácvik dovedností - motivační kurzy, psaní životopisů, kurzy základů PC. Důraz byl kladen na projekty, které umožní zajištění péče o děti v průběhu účasti rodičů na výše uvedených kurzech,
2. *podpora aktivit zaměřených na integraci zranitelných skupin imigrantů, zejména žen* - se zvýšenou pozorností věnovanou ženám bez rodinného zázemí, na ženy pocházející ze zemí s odlišným sociálně - kulturním prostředím, na mládež, dále na projekty zvyšující informovanost o vztazích mezi muži a ženami a o postavení žen ve společnosti ČR, na prosazování rovnosti žen a mužů, na rodinné soužití,
3. *podpora aktivit zaměřených na poskytování sociálně-právního poradenství cizincům* - tj. poskytování sociálně-právního případně i psychologického poradenství cizincům, poskytování informací o možnostech a způsobu získání zaměstnání, asistence cizincům při jednání na úřadech, při zvládání administrativních náležitostí spojených se sociálním zajištěním nebo vstupem na trh práce - zejména těm, kteří nemají zkušenost s trhem práce, doprovázení cizince i po nástupu do zaměstnání, pomoc v komplikované osobní či rodinné situaci atd.,
4. *podpora rozvoje vztahů mezi cizinci a členy majoritní společnosti* - podpora rozvoje vztahů a vzájemného porozumění a podpory mezi cizinci a majoritní společností v ČR, dále podpora informovanosti majority o podmínkách a problematice života cizinců v ČR.

Statistické údaje²⁾

Počet obyvatel ČR:

10 424 926

Počet evidovaných cizinců na území České republiky celkem:

431 215

Počet cizinců s trvalým pobytem:

171 418

Počet cizinců s některým z typů dlouhodobých pobytů nad 90 dnů:

259 797

Pět největších skupin cizinců představují občané:

Ukrajiny: 130 147 (30%)

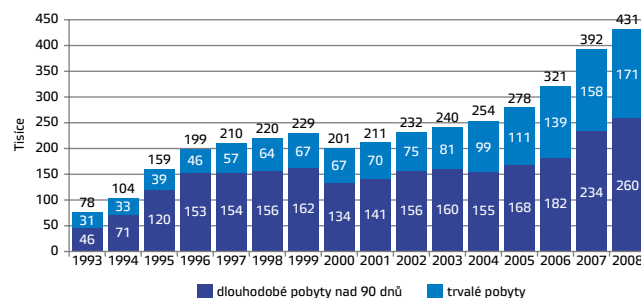
Slovenska: 74 918 (17%)

Vietnamu: 58 877 (14%)

Ruska: 26 606 (6%)

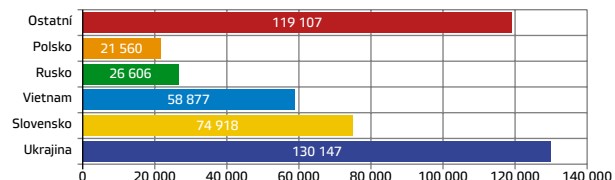
Polska: 21 560 (5%)

Vývoj počtu cizinců s pobyty trvalými a dlouhodobými pobyty nad 90 dní v ČR 1993–2007 (31. 12.) a 2008 (31. 10.) (Pramen: ŘS CP MV ČR)

5 největších státních občanství cizinců v ČR - k 31. 10. 2008

(Pramen: ŘS CP MV ČR)

²⁾ Statistické údaje k 31. 10. 2008;

pramen: http://www.czso.cz/csu/cizinci.nsf/kapitola/ciz_pocet_cizincu

Vydavatel:
Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky

Překlady a revize:
Ministerstvo práce a sociálních věcí České republiky

Grafické zpracování:
MARCO BBN Czech Republic

Grafický koncept:
Tomáš Pakosta

Tisk:
REPROPRESS